

---

književnost

Nirha Efendić

PET KONJIČKIH BALADA

Usmene pjesme zabilježene na području grada Konjica u novije vrijeme¹

Sažetak: Zapisivanje narodnih pjesma na području grada Konjica započinje u drugoj polovini 19. stoljeća, a među prvima našle su se pjesme iz sakupljačke ostavštine Omer ef. Hume sabrane u zbirci pod naslovom *Suhla al-wusul* (Efendić 2007). Pouzdanih podataka o kasnijim bilježenjima i mogućim objavljivanjima, posebno o zadržavanju velikih sakupljača bh. usmenog pjesništva poput I. Zovke, L. Kube i V. Miloševića sa ovog područja nemamo. Folklorni arhiv Zemaljskog muzeja BiH do u novije vrijeme također nije posjedovao zapise pjesama zabilježenih u Konjicu. Tomislav Anđelić i Marko Dragić priredili su zbirku od 22 epske pjesme pod naslovom *Usmene epske pjesme iz Neretve kod Konjica* koje je zapisao arheolog Pavo Anđelić dok ih je slušao od svog oca Pave Anđelića u zimu 1957-58. Hrvatski leksikografski institut objavio je ovu pjesmaricu 2006. godine u Mostaru (Anđelić i Dragić 2006). Tokom osmodnevnog terenskog istraživanja Konjica, koje je obavljeno u proljeće 2010, nastojala sam pronaći sagovornice koje bi mogle poznavati usmenu tradiciju ovoga grada. Međutim, malo je bilo onih žena koje su pamtile pjesme, tako da sam prinose zabilježila tek od sedam ispitanica od kojih sam prikupila četrdesetak pjesama. Među zabilježenim jedinicama našlo se pet balada koje sam slušala od Habibe Sultanić iz Podorašca. U ovome radu pokušat ću predstaviti spomenute pjesme

---

¹ Ovaj prilog naslanja se na dio Izvještaja sa etnološkog istraživanja Konjica koje su načinili stručnjaci Odjeljenja za etnologiju Zemaljskog muzeja BiH. Istraživanje je obavljeno tokom 2009/2010. godine.

na književno-teorijskoj i jezičkoj ravni, a cjelovite tekstove balada donosim u prilogu.

Ključne riječi: balada, bilježenje, narodno stvaralaštvo, Konjic

U proljeće 2010. godine stručnjaci Odjeljenja za etnologiju Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine obavljali su terensko istraživanje u okviru projekta pod naslovom „Žene istraživači i žene nosioci tradicije na primjeru lokalne zajednice grada Konjica.“² Kako se težište istraživanja odnosilo na gradsku kulturu života u Konjicu, sa posebnim akcentom na žensku populaciju, pjesme sam snimala prema kazivanju poznatijih žena ovoga grada, koje su pamtile usmenu pjesmu i predaju. Ipak, vrijedne prinose za Folklorni arhiv Zemaljskog muzeja BiH ostvaruju dvije rukopisne zbirke usmenih pjesama koje smo dobili od dvojice Konjičana – Muje Rizvića i Emina Hebibovića,³ a nastale su kao rezultat njihova višegodišnjeg rada na skupljanju usmenog naslijeđa konjičkog kraja.⁴ Solidnu ostavštinu etnološke građe Muje Rizvića dijelom je objavio njegov nećak, Velid Gagula, profesor fizike u Općoj gimnaziji Konjic i uobličio je u nekoliko knjiga koje govore o porodicama, predajama, te narodnim mudrostima iz Konjica i okoline.⁵ Budući da je sva Rizvićeva ostavština bila u posjedu prof. Gagule, nama je ustupljen jedan prepis zbirke pjesama koja nosi radni naslov: *Stare i nove seoske pjesme, partizanske i druge*. U ovoj zbirci nalazi se više stotina lirskih pjesama koje su nastale u seoskoj sredini, poznatijih po nazivu *ganga* ili *bećarac*, te pjesama nastalih u oslobodilačkoj borbi u Drugom svjetskom ratu. Teško je sa sigurnošću i bez detaljne analize svakog primjera ustanoviti tačan broj pjesama koje su se našle u ovoj zbirci, jer poteškoću predstavlja činjenica da pjesme nisu numerisane i da se često nastavljaju u nizu, jedna za drugom, iako tematski nisu povezane.

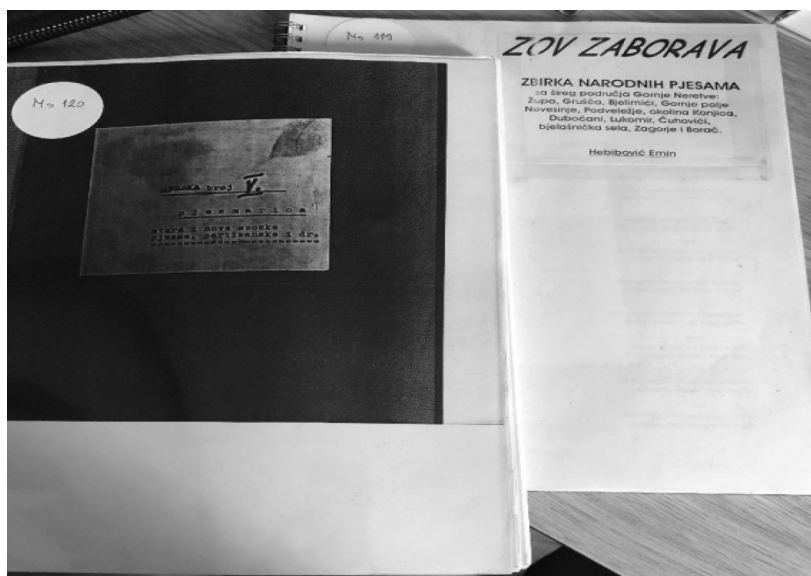
---

2 Spomenuto istraživanje finansirano je iz fonda Potpredsjednika Federacije BiH.

3 Sredinom decembra 2019. BHRT emitovala je dokumentarni film o Eminu Hebiboviću kao sakupljaču narodnoga blaga. Link na kojem se može pogledati film, priložen je u ovom radu uz izvore.

4 Predmetne zbirke zabilježene su pod registarskim kodovima: FAZM, Ms. 119 i FAZM, Ms. 220.

5 Neke od tih knjiga prof. Gagula poklonio je Biblioteci Zemaljskog muzeja.

Među različitim oblicima u Rizvićevoj zbirci (Ms. 120) dominira seoski lirski distih, koji u većini primjera dolazi u metru epskog deseterca. Sljedeći najčešći metar čini simetričan i nesimetričan osmerac, a potom sedmerac. Pjesme su nerijetko organizirane i u strofama od po četiri stiha sa različitim tipovima rime – od parne *aabb*, ukrštene *abab* ili, pak, rijetko obgrljene *abba* vrste rime. Veći dio građe odnosi se na pjesme iz Oslobođilačke borbe u Drugom svjetskom ratu, među kojima je nekolicina spjevana na ruskom jeziku.⁷ Osim motiva veličanja junaštva i patriotizma, ove pjesme slave slobodu, hrabrost i volju za ustankom protiv okupatora. Kada je riječ o seoskoj gangi, ona je gotovo uvijek šaljivo intonirana, čak i kad njena tema razotkriva teške socijalne prilike jugoslovenskog poraća. Nerijetko sadržava teme ljubavnog nadgovaranja (ljubavni distih), ili, pak, žalosti zbog odlaska muškarca na rad u inostranstvo (pečalbarske pjesme).⁸

Drugi vrijedan prinos predstavlja rukopisna zbirka Emina Hebibovića od približno 1.300 jedinica, koja sadržava narodne pjesme sa šireg područja

6 FAZM, Ms. 119, Ms. 120.

7 U predmetnoj zbirci korištena je latinična transkripcija koja ukazuje na obilje nepravilnosti u transkribovanju.

8 O bečarcu više u poglavlju o lirskom distihu u studiji N. Efendić, *Bošanjačka usmena lirika – kulturnohistorijski okviri geneze i poetička obilježja*, Zemaljski muzej BiH i Slavistički komitet, Sarajevo 2015.

Gornje Neretve, a također se odnosi na širi tematski opseg lirske usmene pjesme. Podjelu ovih pjesama ponudio je i sam sakupljač razvrstavši ih na 16 skupina, uglavnom prema njihovoj tematskoj osnovi. Imena kazivača Hebibović je rijetko upisivao, premda, npr. u rubrici *Najstarije pjesme* donosi podatak da je označene dvije pjesme čuo od svoje nane Hebibović Bege, rođ. Moro 1898, te da iste posjeduje i u audio zapisu, jer je nana htjela da pokaže „kajdu“, napjev pjesme.

Od Zahide Hadžizukić, rođene 1922. godine u Konjicu, snimili smo jednu gradsku uspavanku od pet stihova epskog deseterca. Behka Džumhur, rođ. 1931. kazivala mi je varijantu poznate pjesme *Trepetiljka trepetala puna bisera*, koju ona pamti. Kadira Hondo, rođ. 1969. prenijela mi je jednu seosku šaljivu pjesmu, a četiri deseteračka distiha zabilježila sam od Prevljak Hasne.⁹

Gradsko stanovništvo Konjica nakon agresije na RBiH prošireno je brojnim prognanicima iz drugih krajeva zemlje. Gradovi su masovnije naseljavani i nakon Drugog svjetskog rata, a to je razdoblje kada već tradicionalna gradska pjesma počinje iščezavati. Od svojih kazivačica nisam uspjela dobiti podatke o nekadašnjem životu epske tradicije u Konjicu. Manifestacije kulturno-umjetničkih društava (KUD) čine jedinu priliku na kojoj se mogu čuti usmene pjesme u ovom gradu. Na području grada Konjica djeluje KUD „Preporod“, koji je svojevrstan nasljednik nekadašnjeg amaterskog pozorišta (AP) „Neretva“. Ranije su u okviru AP „Neretva“ djelovale dvije stilizovane izvorne skupine folklor iz Džepa i Podorašca. Predsjednik konjičke podružnice Kulturne zajednice Bošnjaka „Preporod“, Osman Čatić (rođ. 1977) vodi istoimeno kulturno-umjetničko društvo koje se brine za očuvanje usmene tradicije Konjica. Aktivnost KUD-a „Preporod“ potvrđena je kroz gostovanja na međunarodnim festivalima folklor u zemlji i inozemstvu.¹⁰

U potrazi za usmenim naslijeđem grada Konjica, otkrila sam da se veliki broj usmenih pjesama ovoga kraja čuva u arhivi Radija Konjic. Po preporuci novinarkе R. Konjic, Vesne Bektašević, stigla sam do određenih adresa u Podorašcu, gdje sam upoznala moje tri kazivačice. Kada Sultanić, (rođ. 1939), Habiba Sultanić (rođ. 1940) i Rahima Sultanić (rođ. 1939), tri su jetrve poznate

---

9 Sve zabilježene jedinice nalaze se u FAZM-u, fasc. LXVII – G. (npr. 16389 – *Nema moga djevera ni lole,/ nijednoga da me razgovore.* Kaz. Hasna Prevljak ili 16388 – *Zađe sunce za zelenu goru,/ ode dragi tražit curu bolju./ Vratio se, nije našo bolje,/ i meni je izišo iz volje.* Kaz. Kadira Hondo)

10 Treba imati na umu da je period bilježenja 2010. godina, te da postoji mogućnost da su neke od spomenutih osoba u ovome radu preselile ili migrirale.

po lijepom pjevanju u svome kraju. Komšije i prijatelji su ih pozivali na svadbe i druga veselja gdje se mogla čuti njihova pjesma. Prošlo je skoro trideset godina otkako ne postoji više takva praksa, ali tokom razgovora one su se ipak rado prisjetile mladosti i velikih pirova na kojima su nastupale. U razgovoru sa gospođama Sultanić snimila sam ukupno 36 pjesama. Osamdesetih godina, na poziv tadašnjeg urednika Radija Sarajevo, Zlatka Prlende, sa svojom su pjesmom gostovale u emisiji „Selo veselo“, a u okviru KUD-a „Neretva“ prvi put nastupale na Regionalnom festivalu folklora u Bosanskom Brodu. Tada su za izrazito veliki auditorij pjevale konjičke gange, brojnice i bećarac. Od Habibe Sultanić zabilježila sam pet lirskonarativnih pjesama koje ona naziva „starinskim pjesmama“, a koje je slušala od svoje majke i nene u noćima dok bi se spremale na spavanje ili pak zimi, kad je dan kratak, a noć duga i kada se općenito boravi više u kući. Zbog situacije susreta sa smrću koja se javlja u svih pet jedinica, svrstala sam ih među balade. U ovome radu predstaviti ću svih pet spomenutih balada zabilježenih u aprilu 2010.

U prvoj pjesmi koja započinje stihovima *Falila se Alibegovica* i koja je spjevana u 64 stiha klasičnog epskog deseterca može se uočiti sljedeći sižejni obrazac: Alibegovica se hvali kako ima dobar život sa svojim mužem, što izaziva ljutnju i ljubomoru kod udovica; Mlada udovica presreće Ali-bega i moli ga da je uzme i da će mu roditi sina, kojeg nije dobio sa svojom suprugom; Ali-beg doziva mlađeg brata da odvede nevjestu u goru i da ga oslobodi žene koja ne može da rodi sina; Mladi djever postupa po zapovijedi starijega brata, te odvodi nevjestu objašnjavajući joj postupno razloge Ali-begove ljutnje; Nevjesta se u tom trenutku od muke prije vremena porađa, a djever donosi čedo u svojoj razrezanoj košulji; Nevjesta se vraća u dvor, međutim, beg, iako je s oduševljenjem ponovo prihvata, nije joj više drag. Među istaknutijim dionicama ove pjesme stoji percepcija mlade žene o „dobrome mužu“ i njezinim očekivanjima od supruga, kao i pohlepa druge žene da pridobije opisanu pažnju zbog neprihvatanja rivalkina hvalisanja: Što je meni moj Ali-beg dobar,/ Kud god hoda, za ruku me voda,/ Gdje god sjede, na krilo me meće.¹¹

Druga balada započinje stihom *Atlagići seju udavaše* i spjevana je u 36 stihova epskog desetereca. Sižejni obrazac je sljedeći: Ugledna porodica sprema kćer na udaju i otprema je u najljepšem ruhu; Na putu nevjesta pokisne i promrzne; U dvoru sve svatove smještaju u tople halvate, a nevjestu u studenu

---

11 FAZM; fasc. LXVII – G, 16367.

kulu, gdje je redom obilaze i zagledaju ukućani; U studenoj prostoriji nevjesta se dodatno smrzava, a tople riječi dobrodošlice izgovara joj jedino mladađhni sin starije jetrve pitavši je da li joj je hladno; Na te riječi nevjesta zapovijeda da pola donesenog blaga daju malome *Salki*, a da drugu polovinu *povrate majci*, nakon čega nevjesta umire.¹² U određenim varijantama ove balade nevjesta zahtijeva da se druga polovina ruha da mladoženji. U Varijanti iz Konjica, nakon milosrđa kojeg je dobila jedino od mladađhnog djeverića, nevjesta zapovijeda da se ostatak poklona vrati njezinoj majci, želeći na taj način da poruči kako je velikim darovima precijenila mladine buduće ukućane. Evo tih stihova: *Pola ruha podajte mi Salki, / a pola mi povratite majki./ To izusti i dušicu pusti.*¹³

Treća balada započinje stihovima *Sinoć kasno ispod dvora prođoh* i spjevana je u 90 stihova epskog deseterca. U pjesmi je opisana udaja sirotice Ajke Džafer-begove, a poetsko-stilski najljepše dionice pjesme čine slike opisa ruha i pojave nevjeste pred kućom mladoženje: *Jedna glava, a tri istifana,/ jedne uši, a dvoje menduši,/ jedno grlo četiri đerdana,/ dvije ruke, dvoje belenzuke*; kao i očevo savjet kako da se ponaša na na putu: *Kad ti budeš gorom jelovinom, / Ti se savij konju na jabuci./ Pokupi mu sajvan do koljena,/ pokupi mu kite do kopite./ Kad ti budeš poljem zelenijem,/ ti se razvij konju na jabuci,/ i spusti mu sajvan do koljena,/ sa sajvana kite do kopite./ I kad budeš pred bijelim dvorim',/ Gledat će te care sa divana...*¹⁴ Sižejni obrazac bio bi sljedeći: Nakon iznenadne smrti Džafer-begove Hanke, ostane ožalošćena kći koju nema ko nasavjetovati kako će se ponašati prilikom udaje; Mladu Ajšu prose različiti prosoci, sve do carevića Muje, ali otac je skoro neumoljiv; Na kraju, teška srca obeća ruku svoje kćeri careviću Muji; Džafer-beg odluči sam da nasavjetuje svoju kćer kako da priđe Mujinim dvorima, te joj obezbijedi najljepšu opremu; Postupivši po očevim savjetima, Ajša oduševi i svekrvu i dvorjane.

12 Balada o promrzloj nevjesti zabilježena je u brojnim varijantama na širem prostoru Bosne i Hercegovine. U studiji *Bošnjačka usmena Balada*, Maglajlić navodi razvijeniju inačicu ove pjesme u kojoj se javlja prezime Vilić u prvom stihu. Riječ je o feudalnoj porodici koja je u 18. st. živjela na području Rame i Uskoplja. Prezime Vilić javlja se i u Vukovoj varijanti (Stefanović-Karadžić, 1866), ali i u zbirci Nikole Tordinca (Tordinac, 1883), prema kazivanju Veli-bega Hasanpašića, koja se smatra poetski najuspjelijom (Maglajlić, 2018: 93-95). O motivu smrznute nevjeste pisala je i Hatidža Krnjević u studiji *Usmene balade Bosne i Hercegovine, Knjga o baladama i knjiga balada*. (Krnjević, 1973). Jednu inačicu ove pjesme zabilježila sam u Pruscu 2008. godine od Melće Kišije, rođ. 1928. i objavila je, kao i komentar uz nju, u *Glasniku Zemaljskog muzeja BiH*, 2013. (Efendić, 2013).

13 FAZM; fasc. LXVII – G, 16368.

14 FAZM; fasc. LXVII – G, 16369.

Četvrta pjesma predstavlja varijantu balade o smrću rastavljenim dragim. U posljednjem folklorističkom istraživanju Konjica zabilježila sam zanimljivu varijantu pjesme o nesretnoj sudbini Omera i Merime spjevanu u 52 epska deseterca, što čini uobičajeni metar svih njenih inačica. Ova balada prvi put je zabilježena još u *Erlangenskom rukopisu* za koji se smatra da je sačinjen oko 1720.¹⁵ Početkom 19. stoljeća našla se i u Vukovim zabilježškama. U Habibinoj izvedbi ova balada započinje deseteračkim stihom *Čuva ovce Omer i Merima*. Sižejni obrazac prati sljedeće događanje: Omer i Merima poklanjaju jedno drugome vjernost i ljubav; Omerova majka ne slaže se sa sinovim izborom; Po svojoj volji dovodi djevojku Ajku, i organizira svadbu; Nakon noći provedene u halvatu s Ajkom, Omer oduzima sebi život; Nakon saznanja o tragičnim dešavanjima, to učini i Merima; Ukopaju ih jedno pokraj drugog, a kad majka ugleda da je krenula mladica iz dva suha drveta između njih, i ona od tuge i kajanja skonča. Da bi podvukao naivnost majčina besmislenog interveniranja, usmeni pjesnik je u Habibinoj inačici sjajno opisao majčina potiskivanja zlog ishoda u njezinom postupanju prema sinu. U stihovima: „Što mi Ome iz đerdeka *nema,/ beli mu je omilila Ajka*.¹⁶ majka ne može i ne želi da nasluti šta se tačno dogodilo Omeru i na kakav je on način „doskočio“ prevari.

Peta balada zabilježena u Podorašcu spjevana je u 37 deseteračkih stihova i započinje stihom *Obhudovi Bubina kaduna*. Temu pjesme čini prevarena udovica. Sižejni obrazac prate sljedeći postupci: Hasan-aga pita udovicu da se uda za njega; Udovica mu napominje da ima sina Ismaila, a Hasan-aga daje riječ da će i pastorka primiti; Udovica povjeruje i pristane na udaju; U međuvremenu stiže odredba od Hasan-age da nevjesta ne vodi sina Ismaila; Na nagovor djevera, nevjesta ostavlja sina u gori; Uslijedilo je pokajanje nesretne udovice; Prvo jutro u novome dvoru upitala je gavrana za sina u gori; Gavran joj saopštava nesretne vijesti nakon čega novopečena nevjesta skončava život. Vrhunac dramske napetosti u ovoj pjesmi stekao se u stihovima u kojima gavran hladno prenosi događaje iz gore: *Mi smo noćas u gorici bili/ i mi smo ti Smaila vidili!/ Sinoć smo mu oči izvadili,/ a jutros se krvi napojili*.¹⁷

Teorijsko promišljanje o baladi i romansi kao usmenopjesničkim oblicima na južnoslavenskom prostoru traje već skoro dva vijeka. Prve

15 Gerhard Gesemann, *Erlangenski rukopis starih srpskohrvatskih narodnih pjesama*, Sr. Karlovci, 1925, br. 65, str. 85-87.

16 FAZM; fasc. LXVII – G, 16370.

17 FAZM; fasc. LXVII – G, 16371.

tekstove na tu temu čitamo u knjizi Stanka Vraza *Glasi iz Dubrave* žerovinske, objavljene u Zagrebu 1841. godine (Vraz 1841). Teorijskim određenjem balade, među prvima, pozabavio se i Franjo Marković u tekstu *O baladah i romancah*, objavljenom u *Viencu* 1869. Novi prilozi u narednom periodu uglavnom su nastajali povodom *Hasanaginice*, među kojima se ističu tekstovi Vatroslava Jagića, Franje Petračića i Šime Ljubića. U razdoblju nakon Drugog svjetskog rata „nove, brojne i značajne priloge literaturi o baladi u južnoslavenskom usmenom pjesništvu potaklo je obilježavanje dvjestogodišnjice objavljivanja *Hasanaginice* u Fortisovoj knjizi o Dalmaciji.“ (Maglajlić 2018: 23-24).

Među prve radove o teorijskom određenju bošnjačke usmene balade svrstavaju se ogleđi Hatidže Krnjević izneseni u studiji *Knjiga o baladama i knjiga balada* (Krnjević 1973). Ranim radovima o našoj baladi treba pribrojiti i temeljitu studiju Đenane Buturović o *Morićima* u prvom izdanju iz 1983, koja je objavljena pod naslovom *Morići – od stvarnosti do usmene predaje*, a koja je doživjela i svoje drugo, prošireno i dopunjeno izdanje 2009. pod naslovom *Morići – Smisao sjećanja i pamćenja*. U rane radove o baladama svrstava se i doktorska disertacija Muniba Maglajlića koju je odbranio na Sveučilištu u Zagrebu, a izdavačko preduzeće Veselin Masleša objavilo 1985. u Sarajevu pod naslovom *Muslimanska usmena Balada* (Maglajlić 1985).

Tekst i prilog koji je donesen u ovome radu treba da nastavi započeti put tumačenja poetskih struktura ovih pjesama. Balade koje sam priložila sam pronašla i u drugima varijantama kao i moji prethodnici na koje se naslanjam, ali nisu sve predstavljene, niti književno-teorijski obrađene. Sve pjesme koje naš narod pamti ne mogu ni biti književno-teorijski sagledane, premda je svaka od zabilježenih pjesama, i u svim svojim varijantama, vrijedna potvrda jednog osebujnog duhovnog života na ovim prostorima koji može dati uvida u duhovni život i poimanje društvenih događanja u prošlosti, ukoliko se ovim tekstovima posveti izrazitija pažnja. Priložene pjesme, zabilježene na najnovijim terenskim istraživanjima, ukazuju na još uvijek prisutan život ove usmene baštine koja je dobroano oblikovala kulturni život Bosne i Hercegovine u proteklim stoljećima, ali i zapamtila javni sud, narodne mudrosti i razumijevanje minulih događaja.

Pjesme

1.

Falila se Alibegovica,¹⁸
U mehani, među kadijama:
„Što je meni moj Ali-beg dobar:
Kud god hoda, za ruku me voda;
Gdje god sjede, na krilo me meće.”
Za to čula mlada hudovica,
Pa oblači najljepše haljine
I izlazi u tijesne sokake.
Tu nalazi bega Ali-bega:
„Pusti Kadu, uzmi mene mladu!
Što će tebi Kada bez evlada?
Rodiću ti sina Hajrudina,
Zlatnih ruku i zlatna perčina.”
U mlađega pogovora nema.
On odlazi u bijele dvore.
I doziva najmlađega brata:
„Uzmi nevu za bijelu ruku,
Vodi nevu pod bijelu jelu.
Vodi nevu, odsjeci joj glavu!”
U mlađega pogovora nema.
Uze nevu za bijelu ruku.
Ne vodi je pod bijelu jelu,
Već je vodi rumenoj ružici.
„Vidi, nevo, rumene ružice,
Kako je se rodnom obkitila.
Da se nije rodnom obkitila,
Davno bi je brate pogubio!”
Neva šuti, ništa ne govori.
Pa je vodi vinovoj lozici:
„Vidi, nevo, vinove lozice

---

18 FAZM; fasc. LXVII – G, 16367.

Kako je se rodom obkitila.
Da se nije rodom obkitila,
Davno bi je brate pogubio.
Uze nevu za bijelu ruku,
Pa je vodi vrelu studenome.
„Moj djevere, od zlata prstenje:
Da ja uzmem turski avdest na se,
Da ja klanjam pet turskih rekjata.”
Tu je djever poslušao nevu.
Ona uze turski abdest na se,
I klanjala pet turskih rekjata.
U tom ju je glava zabolila,
U tom jadu i sina rodila.
„Moj Omere, od zlata prstenje,
Šta ćeš, kud ćeš, sada s mene mlade?”
Omer skida svilenu košulju,
Razreza je na dvi' polovine,
Jednom polom čedo povijaše,
Drugom polom nevu podvezuje.
Utegnu je mukademom pasom
I još više, od sablje kajasom.
Uze čedo na bijelu ruku,
Mladu nevu za bijelu ruku,
Pa je vodi dvoru bijelome.
Za to čuo beže Ali-beže,
I dolazi u bijele dvore.
Stere ljubi dušek po dušek,
A meće joj jastuk po jastuku.
Sipa ljubu žutim dukatima,
Mlado čedo sitnijem biserom.
Ali ljuba njemu progovara:
„Džaba ti je, beže Ali-beže,
Nisi mio, k'o što si mi bio,
Pa kad bi me u zlato zavio.”

2.

Atlagići seju udavaše,¹⁹
Deset tovar blaga opremiše –
Da im seka zdravo domu dođe.
Zdravo pošla, do pò puta došla.
Kad su bili gorom zelenom,
Smrze joj se devet kavadova,
I deseta od svile košulja.
Kad su bili kod bijela dvora,
Sve svatove u vruće halvate –
Mladu nevu u studenu sobu.
Dolazi joj svekrva na vrata.
Ne pita je jel' neva ozebla,
Već joj gleda u čepera veza:
„Fina veza, ako si ga vezla,
Fina dara, ako mi ga dala!”
Dolazi joj zaova na vrata.
Ne pita je jel' neva ozebla,
Već joj gleda uz košulju veza:
„Fina veza, ako si ga vezla,
Fina dara, ako mi ga dala!”
Dolazi joj jetrva na vrata.
Malog Salku nosi u naramku,
I 'vako mu majka progovara:
„Sine, Salko, ti upitaj strinu,
Je li strina kroz goru ozebla,
I je li se gore nagledala,
I je li se konja najahala?”
Mali Salko iz naramka pita:
„Strina moja, jesi li ozebla;
Jesi li se gore nagledala;
Jesi li se konja najahala?”
A strina mu tiho progovara:
„Sine, Salko, jašta mi je bilo!

---

19 FAZM; fasc. LXVII – G, 16368.

Pola ruha podajte mi Salki,
A pola mi povratite majki!”
To izusti i dušicu pusti.

3.

Sinoć kasno ispod dvora prođoh,²⁰
Ispod dvora bega Džafer-bega.
U dvoru mu velik žamor bješe,
Il’je radost il’ velika žalost!?
Nije radost, već velika žalost;
Umrije Hanka Džaferbegovica,
Ostade joj Ajka sjerotica.
Plače, huče, sjerotica Ajka.
Tješile je četiri robinje:
„Nemoj plakat sjerotice Ajko!
Ako ti je i umrla majka,
Dosta ti je ruha ostavila –
Šest sanduka srmali jagluka,
Šest sinija od suhoga zlata,
Šest sinija i sedam peškira.”
Za to čuo carevića Mujo.
Sitnu knjigu Džafer-begu piše
Da mu dade Ajkunu djevojku.
Džafer-beg mu krivo otpisuje:
„Nema u me djevojke za tebe,
U struku je k’o stručka karanfila,
U licu je k’o narandža žuta,
Ubila je žalost za materom!”
Njemu Mujo opet povratio:
„Ja se tomu narugati neću,
Što j’ u struku k’o stručka karanfila.
Što j’ u licu k’o narandža žuta,

---

20 FAZM; fasc. LXVII – G, 16369.

Što j' prebila žalost za materom!"
Džafer-beg mu knjigu otpisuje:
„Kupi, Mujo, kitu i svatove,
Šest stotina, manje nijednoga,
I još više, jendžibula Kadu.
Sviju ti ih mogu dočekati,
I moja ih Ajka darovati.”
Mujo kiti kitu i svatove,
I dolazi Džafer-bega dvoru,
Da isprosi Ajkunu djevojku.
Sve svatove smiješta u odaje,
A u jednu svoju milu kćerku.
Sviju ih je Ajka darovala:
Svim svatovim' čoha nederana,
Starom svatu konja pod upravom,
Jendžijama mestve i papuče.
Razljuti se jendžibula Kada,
Sve je dare nogam' pogazila,
Što njoj nisu više darov' dali,
Nego onim drugim svatovima.
Onda su joj treće roblje dali.
Ode Džafer kćeri u odaje:
„Majke nemaš da te nasjetuje,
Nit nevjeste da ti nešto kaže.
Sad će doći četiri robinje,
Ud'rit na te adet i haljine,
Jedna glava, a tri istifana,
Jedne uši, a dvoji međuši.
Jedno grlo, četiri đerdana,
Dvije ruke, dvoje belenzuke,
Metnut će te na debela konja.
Kad ti budeš gorom jelovinom,
Ti se savij konju na jabuci.
Pokupi mu sajvan do koljena,
Pokupi mu kite do kopite.
Kad ti budeš poljem zelenijem,

Ti se razvij konju na jabuci,
I spusti mu sajvan do koljena,
Sa sajvana kite do kopite.
I kad budeš pred bijele dvore,
Gledat ćete care sa divana,
A carica sa demir kapije,
Hudovice kroz struku merdžana,
Pušćenice kroz struk bosioka.”
Pomoli se mlada ispred dvora.
Carica je dozivala cara:
„A moj, Mujo, rumena jabuko,
Na poklon ti sve sedam sinova,
Meni Mujo i Mujino zlato.
Kad mi je se dvoru pomolilo,
Odmah mi je srcu ugodilo!”

4.

Čuva ovce Omer i Merima,²¹
Čuvali ih sedam godin' dana.
Kad nastala osma godinica,
Majka sinu sitnu knjigu piše:
„Hajd Omere u svoje odaje,
Majka ti je na umoru, sine.”
Govori mu Merima djevojka:
„Hajd, Omere,
Ako ti je na umoru majka.”
Za njim ide prebijela ovca:
„Nije tvoja na umoru majka,
Već je tebe oženila majka.
Dovela ti Ajkunu đevojku!”
I Omer se povrati Merimi.
Za njim ide prebijeli konj.
Zavrati ga na sedlo za sobom.

---

21 FAZM; fasc. LXVII – G, 16370.

Kad su bili pred bijelim dvorom,
Kad pred dvorom kolo djevojaka,
I u kolu, na konju, djevojka.
To je bila Ajkuna djevojka.
„Šta to činiš, moja mila majko;
Što rastavi mene i Merimu!?“
Njemu majka ‘vako odgovara:
„Ak’ ne uzmeš Ajkunu djevojku,
Svoje ću ti haramiti mlijeko!“
Kad je bilo večer po jaciji,
Sjedila je Ajkuna djevojka.
Sjeo Omer na šikli jastuke,
Te uzeo svoju tamburicu.
Sitno kuca, jasno propijeva:
„Jesi fina k’o moja Merima,
Nisi mila k’o moja Merima!“
Kad ujutru zora osvanula,
Omer uz’o okovane nože.
Kako je se lahko udario,
Na nožu je srce izvadio.
Kad je bilo oko deset sati,
Progovara Omerova majka:
„Što mi Ome iz đerdeka nema,
Beli mu je omilila Ajka.
„Svekrvice, živa žeravice,
Što mu vodi, što mu nije drago!
Omer b’jaše naredio Ajki:
„Kopajte nas jedno do drugoga,
Nek proture kroz mezare ruke,
I u ruke pometnu jabuke!
Nek posade dvje suhe glav’nje!
Ako iz njih mladica poraste,
Poštena je i moja Merima!“
Dode mati do petnaest dana,
Viđe drvo kako je već niklo.
Mrtva majka po mezaru pade!

5.

Obhudovi Bubina kaduna,²²
Osta mlada s malešna evlada.
Njoj dolazi aga Hasan-aga:
„Pođi za me, Bubina kaduno!”
„Ne vjerujem, aga Hasan-aga,
A imadem Ismaila sina!”
„Pođi za me, Bubina kaduno,
Primit ću ti Ismaila sina!”
Prevari se Bubina kaduna.
Spremio se aga Hasan-aga,
Pokupio kitu i svatove,
Da dovede Bubinu kadunu.
Kad su bili poljem zelenijem,
Njoj dolazi djever Omer-aga:
„Poslo me je aga Hasan-aga,
Veli neće Ismaila sina!”
„Šta da radim, moj mili djevere,
Moj djevere, od zlata prstene?”
Omer-aga njojzi odgovara:
„Kad budemo u gori zelenoj,
Ja ću skućit od jelike granu,
Pa natakni srmali bešiku.
Kad ujutru medna rosa padne,
Smajl će mislit da ga doji majka.
Kad zaklikću dva vrana gavrana,
Smajl će mislit da mu pjeva majka.”
Kad ujutru kaduna ustala,
Naišla su dva vrana gavrana.
„A Boga ti, dva vrana gavrana,
Jeste l' noćas vi u gori bili,
Jeste li mi Ismaila vidili?”
„Mi smo noćas u gorici bili,
I mi smo ti Ismaila vidili!
Sinoć smo mu oči izvadili,

---

22 FAZM; fasc. LXVII – G, 16371.

A jutros se krvi napojili!“
Pade kada u zelenu travu,
Kako pade, više ne ustade.

FIVE BALLADS FROM KONJIC ORAL SONGS RECORDED IN THE AREA OF KONJIC RECENTLY

SUMMARY

During the eight-day field ethnological survey of Konjic, conducted in the spring of 2010, by experts of the National Museum of Bosnia and Herzegovina, some 40 songs were recorded, which talk about the folk life of Konjic and its surroundings. The units recorded include five ballads, which were remembered and spoken by Habiba Sultanić from Podorasc. This article tried to present the aforementioned poems on a literary-theoretical and linguistic plane, and the full texts of the ballads are given in the appendix of the article. Valuable contributions from the Konjic Folklore Research for the Folklore Archive of the National Museum of BiH are made by two handwritten collections of oral poems donated to the Museum. The first one belongs to the Mujo Rizvić's collector's legacy. The second collection is the work of decades-long collecting of the folklore treasure from Konjic and its surroundings collected by Emin Habibovic.

Keyword: ballad, recording, folk art, Konjic

Kazivačice:

Behka Džumhur, rođ. 1931.

Hasna Prevljak, rođ. 1960.

Kadira Hondo, rođ. 1969.

Habiba Sultanić, rođ. 1940.

Rahima Sultanić, rođ. 1939.

Kada Sultanić, rođ. 1939.

Izvori

Folklorni arhiv Zemaljskog muzeja (FAZM):
Fasc. fasc. LXVII – G, 16367; 16368; 16369; 16370; 16371.
Ms. 119, i Ms 120.
Rukopisne zbirke L. Kube, I. Zovke i V. Miloševića

Web:

Emin Hebibović iz Glavatičeva, kolekcionar izvornih pjesama

Literatura

- Anđelić, Pavo (2006) *Usmene epske pjesme iz Neretve i Konjica*, prir. Tomislav Anđelić i Marko Dragić, Mostar: Hrvatski leksikografski institut.
- Buturović, Đenana (1983) *Morići – od stvarnosti do usmene predaje*. Sarajevo: Svjetlost.
- Buturović, Đenana (2009) *Morići – Smisao sjećanja i pamćenja*. Sarajevo: Svjetlost.
- Efendić, Nirha (2007) *San u bešu, uroci pod bešu. Bosniaks' lullabies*. Preporod: Sarajevo.
- Efendić, Nirha (2013) „Jedan pogled na usmenu pjesmu Prusca prema novoj građi“, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu, Etnološka sveska*, Vol. 50, 193-209.
- Efendić, Nirha (2015a) *Bošnjačka usmena lirika – kulturnohistorijski okviri geneze i poetička obilježja*, Sarajevo: Slavistički komitet, Sarajevo i ZMBiH.
- Gesemann, Gerhard (1925) *Erlangenski rukopis starih srpskohrvatskih narodnih pjesama*, Sr. Karlovci, br. 65, str. 85-87.
- Krnjević, Hatidža (1973) *Usmene balade Bosne i Hercegovine, Knjiga o baladama i knjiga balada*. Svjetlost: Srajevo.
- Maglajlić, Munib (1985) *Muslimanska usmena balada*. Sarajevo: Veselin Masleša.
- Maglajlić, Munib (2018) *Bošnjačka usmena balada*. Sarajevo: Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine.
- Stefanović-Karadžić, Vuk (1866) *Srpske narodne pjesme iz Hercegovine (ženske)*. Beč.
- Tordinac, Nikola (1883) *Hrvatske narodne pjesme i pripoviedke iz Bosne*, drugo popravljeno izdanje. Vukovar.
- Vraz, Stanko (1841) *Glasi iz Dubrave žerovinske*, Zagreb.